

ИНГЛИЗ ТИЛИДА КИТОБ КОМПОНЕНТЛИ ФРАЗЕОЛОГИК БИРЛИКЛАР ВА МАҚОЛЛАР

С.Б.Абдуллаева, СамДЧТИ.PhD

Аннотация: Ушбу мақолада инсоннинг таълим даражасини тавсифловчи инглизча фразеологик бирликлар кўриб чиқилади. "Таълим" тушунчаси билан боғлиқ инглизча фразеологик бирликлар таҳлил қилинади.

Калит сўзлар: фразеологик бирлик, таълим даражаси, семантик маъно, тушунча, компонент.

Таълим даражаси шахснинг ижтимоий мавқеини акс еттирувчи муҳим хусусиятлардан биридир. Таълим ҳаётнинг иш, даромад, маданий манфаатлар ва ижтимоий алоқалар каби жиҳатларига таъсир қилиши мумкин. Машҳур файласуф Питер Биери "ўқимишли одам" тушунчасини ўз талқинини берди. Унинг фикрича, билимли одам-бу дунёда ҳаракат қила оладиган, чуқур ва юзаки нарсаларни ажрата оладиган, танқидий фикрлайдиган ва атрофидаги ҳамма нарсани тушунадиган, шунингдек, "мутаносиблик" ва "аниқлик ҳисси"га ега бўлган одам. Биерининг сўзларига кўра, бундай одамнинг асосий сифати қизиқувчанликдир.

Маърифатни "китоб" тушунчасидан ажратиб бўлмайди, чунки биз китоблардан керакли билим ва кўникмаларни оламиз. Адабий энциклопедияда "китоб" маъносининг қуйидаги талқини берилган: китоб -бу келажакда уни қайта ишлатиш ва узатиш учун катта аҳамиятга ега бўлган маълумотни таъминлаш шакли. Бу сиёсий ва мафкуравий курашларда, илмий изланишларда ва маданий ривожланишда муҳим рол ўйнайди. Бундан ташқари, китоб фантастика тарқатишнинг асосий моддий воситасидир.

Америкалик олим Чарлз Уилям Елиотнинг сўзларига кўра, китоблар энг жим ва доимий дўстлардир; улар энг қулай ва доно маслаҳатчилардан бири ва ўқитувчиларнинг энг сабрлиси деб ҳисобланади. "Китоб" лексемаси билим, таълимни англатади ва инглиз лингвомаданиятида ижобий маънога эга:

a room without books is a body without soul – китобсиз хона -руҳсиз танадир. Бу ибора кўпинча қадимги Рим файласуфи ва давлат арбоби Цицеронга тегишли. Унда таъкидланишича, китобларсиз хона бўш қобиқ бўлиб, билим ва интеллектуал рағбатлантиришдан келиб чиқадиган илиқлик ва бойликдан маҳрум. Танани руҳ жонлантирганидек, хона ҳам китоблар борлиги билан жонланади. Китоблар бизни ёритиши, илҳомлантириши ва чақириши мумкин ва уларсиз хона хира ва жонсиз жой. Ушбу иқтибос ўқиш ва ўрганишнинг тўлақонли ҳаётнинг муҳим таркибий қисмлари сифатида муҳимлигини таъкидлайди.

wear old coat and buy new book - эски палто кийинг ва янги китоб сотиб олинг — тежамкорлик ва билим интилишга чақирадиган эски мақол. Мақолда моддий активларга сармоя қилишдан кўра, билим ва таълимга сармоя қилишни афзаллигини назарда тутган. Бошқа талқини, бекорчиликдан кўра амалийликни

афзал кўриш бўлиши мумкин. Ҳали ҳам яхши сақланиб қолган эски палто кийиш пул ва ресурсларни тежашга, янги китоб сотиб олиш эса шахсий ва интеллектуал ўсиш учун узоқ муддатли фойда келтириши мумкин [Abdullaeva 2022: 1];

there is no friend so faithful as a good book – яхши китобдан содиқ дўст йўқ. Бу мақол китоблар ишончли ва доимий билим ва алоқа манбаи бўлиши мумкинлигини кўрсатади. Келиб-кетиши ёки ўз устуворликлари ва муаммоларига ега бўлиши мумкин бўлган инсон дўстларидан фарқли ўлароқ, китоблар доимо биз билан бўлиши ва йўл-йўриқ, ўйин-кулги ёки тасалли бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Инглиз фразеологик бирликлари ва мақол ибораларидаги "китоб" нинг маъноси расмиятчилик, аниқликни тавсифлайди, шунингдек, яхши ўқилган, билимдон одамни англатиши мумкин:

Speak like a book -китоб каби гапиринг, расмий ва илмий гапиринг. Ушбу нутқ услуби кўпинча китоблар ва академик ёзувлар билан боғлиқ бўлиб, бу ерда тил аниқ, раван ва жаргон ёки бошқа норасмий тиллардан холи. Одатда оддий суҳбатдан кўра вазмин ва обрўли бўлган ва кўпинча профессионал ёки таълим муҳитида қўлланиладиган ҳақиқий мулоқот усули. «Китоб каби гапириш» грамматика, луғат ва талаффузга катта эътибор беришни талаб қилади ва мураккаб ғоялар ёки маълумотларни аниқ ва қисқа етказишнинг самарали усулидир [Abdullaeva 2018: 2];

Speak by the book аниқ фактлар, маълумотларга асосланиб гапириш назарда тутаяди, гапириш ёки қоидалар ёки белгиланган тартибларга мувофиқ ҳаракат қилишни англатади. Бу шуни англатадики, кимдир шахсий имтиёзлар ёки сезги асосида импровизация қилиш ёки қарор қабул қилишдан кўра, кўрсатмалар ёки қоидалар тўпламига амал қилади. Бу шуни англатадики, кимдир шахсий хоҳиш ёки сезги асосида импровизация қилиш ёки қарор қабул қилишдан кўра, бир қатор кўрсатмалар ёки қоидаларга амал қилади. Умуман олганда, ифода белгиланган стандартлар ва меъёрларга риоя қилиш муҳимлигини таъкидлайди;

Glutton of books -китобларни ютувчи. Бу ибора иложи борича ўқиш ва билишни тинимсиз истайдиган одамни тасвирлайди. Ибора китобларни севадиган ва янги мавзуларни ўрганишдан чарчамайдиган одамни тасвирлаш учун ишлатилади. "Glutton" сўзи меъёрдан ортиқ миқдорда озиқ-овқат истеъмол қиладиган одамни англатади. Идиома контекстида "очкўз" китобларни худди овқат каби "ютиб юборадиган" одамни тасвирлаш учун ишлатилади [Shodiev 2016: 7].

Мисоллардан кўриниб турибдики, инсоннинг инглиз тилидаги билим даражасини китоб компонентли мақол ва фразеологик иборалар ёрдамида етказиш мумкин. Иборалар ҳам ижобий маънога, ҳам салбий маънога ега, яъни.улар юқори маълумотли одамни, шунингдек, жоҳил ва саводсиз одамни баҳолайдилар. Инсоннинг билими инглиз жамиятидаги шахс мавқеининг энг муҳим кўрсаткичидир.

Адабиётлар:

1. Abdullaeva S. Difference between proverbs and sayings with proper names. *Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities*. 2022 – 1/12
2. Абдуллаева С.Б. The verbal and substantial phraseological units with proper names. *Хорижий филология*. – Самарканд: СамДЧТИ, 2018 – 1(66)
3. Литературный энциклопедический словарь /Под общ. ред. В. М. Кожевникова, П. А. Николаева. – Москва: Сов. энциклопедия, 1987. – 752 с.
4. Отечественные записки. Журнал литературно-просветительский, учёный. – Выпуск журнала № 1, 2008. <https://strana-oz.ru/2008/1/chto-znachit-byt-obrazovannym-chelovekom>)
5. Шодиев С.Э. Деривационные особенности фразеологических выражений. *Филологические науки*. Т 5 – 2019
6. Шодиев С. Синтаксическая деривация терминов. *Иностранная филология: язык, литература, образование*, 2021. (2 (79), 70–74.
7. Шодиев, С. Некоторые определения устойчивых выражений, составных терминов и терминов. *Иностранная филология: язык, литература, образование*, 2016. 1(2 (59), 71–75.
8. Shuxratovna, B. S. (2022). Koreys adibasi Pak Van So ijodining o‘ziga xosligi xususida. *Gospodarka i Innowacje.*, 24, 56-59.
9. <https://www.goodreads.com/quotes/tag/books>